

Aan het College van Burgemeester en Wethouders en de Gemeenteraad van de gemeenten in de regio West-Overijssel/Veluwe van Oogvereniging Nederland en aan de Wmo-adviesraden van deze gemeenten

Oogvereniging Nederland, Regiogroep West-Overijssel/Veluwe
Secretariaat, Dhr. K.E. Wierda
Anna de Roodestraat 3
8017 HD Zwolle
Tel: 038-4655213
Mobiel: 06-33795671
E-Mail: westoverijsselveluwe@oogvereniging.nl

Betreft: Aandacht in de WMO voor slechtziende, blinde en doofblinde medeburgers.

Olst, 4 juli 2015

Geacht College, Geachte Gemeenteraad, Geachte Wmo-adviesraad,

Het bestuur van de Regiogroep West-Overijssel/Veluwe van de Oogvereniging vraagt ten behoeve van haar leden en alle (doof)blinde en slechtziende medeburgers uw aandacht voor het volgende.

Sinds 1 januari 2015 is de stelselwijziging met betrekking tot de AWBZ en Wmo ingevoerd. Dit heeft ook gevolgen voor mensen met een zintuiglijke en communicatieve beperking.

De activiteiten gericht op participatie zijn ondergebracht bij de Wmo. Op dit laatste punt willen we graag de focus leggen.

Eerder bood de functie begeleiding individueel en op groepsniveau ondersteuning in de thuissituatie bij de doelgroep of op locatie bij een groepsactiviteit. U kunt hierbij denken aan ondersteuning bij de administratie, gespreksgroepen, lotgenoten contacten en activiteiten op het gebied van tijdbesteding.

Geheel of gedeeltelijk vallen activiteiten onder de Wmo. Sommige producten worden misschien landelijk ingekocht. Toch is en blijft het onze zorg hoe de kennis en expertise over de slechtziendheid en (doof)blindheid bij de medewerkers van de gemeente die beleid schrijven of uitvoerend de gesprekken voeren op goed niveau komt en blijft.

Wij maken ons zorgen omdat de aandoening vaak verborgen is. Bij velen valt het niet op dat er sprake is van een visuele beperking. Er is dikwijls sprake van ontkenning, vermijding en ook duidelijk communiceren over de oog-aandoening is voor velen een lastig fenomeen. Ook is het niet zichtbaar dat vaak al veel is opgezegd op het gebied van participatie. Te denken valt aan opzeggen van de sportactiviteit, een vereniging omdat bijvoorbeeld het gebouw niet toegankelijk is (verlichting, bereikbaarheid, verduistering ect), mensen niet meer herkend worden, de uitnodigingen

niet meer te lezen zijn en de websites niet of beperkt toegankelijk is gebouwd. Ook het vervoer is een probleem geworden omdat fietsen, auto rijden en voortbewegen op onbekende plekken niet meer zelfstandig gaat. Reizen met het OV is voor een deel van de doelgroep een hachelijk avontuur.

Bovenstaand maakt duidelijk dat het belangrijk is om niet vanuit de aandoening of beperking te redeneren maar dat de mens als uitgangspunt nemen ook hier erg belangrijk is.

Echter kennis van zaken lijkt onontbeerlijk. De ervaring leert dat ook naast betrokkenen de oogaandoening moeilijk kunnen begrijpen. Er wordt op de mantelzorger dikwijls een groot appél gedaan. Denk aan praktische ondersteuning maar ook het aanpassen aan de veranderende omstandigheden is een pittige opgave voor velen.

Omdat slechtziendheid-blindheid en doofblindheid ingrijpt op nagenoeg alle levensdomeinen zal de zorg en ondersteuning zich op het snijvlak van care en cure bevinden. Ook de toegankelijkheid (gebouwen, websites, openbare ruimte) is een belangrijk aandachtsgebied.

Als Oogvereniging willen we graag een klankbord zijn voor beleidsmakers. Onze zorgen en aandachtspunten willen we daarbij graag toelichten. Ook wij hebben behoefte aan informatie en de behoefte meegenomen te worden met de ontwikkelingen in de Wmo voor onze doelgroep.

Voor beleidsmakers, uitvoerenden en anderen in uw gemeente en de Wmo-adviesraad organiseren wij graag eventueel in samenwerking met andere organisaties bijeenkomsten om met simulatiebrillen een moment te ervaren hoe het is om niet te zien of anders te zien. Verder hebben wij behoefte om informatie te geven over de ondersteuningsvormen die nodig zijn en willen we graag belangrijke aandachtspunten voor het voetlicht brengen.

In de bijlage vindt u 2 documenten. Het betreft standpunten geformuleerd door de Oogvereniging Nederland en Wmo ondersteuning voor (doof)blinden en slechtzienden.

De documenten ondersteunen deze brief op meer inhoudelijk niveau. Wij verzoeken u deze te verspreiden onder uw beleidsmedewerkers Wmo en uitvoerende Wmo-medewerkers.

Voor vragen of een afspraak voor een bijeenkomst verwijzen we u graag naar de bestuursleden van onze regiogroep, die belangenbehartiging in hun portefeuille hebben: de heer H. Steur, Mobiel: 06-51624343, e-mail: hcsteur@xs4all.nl of mevrouw A. Beenen, mobiel: 06-29547998, e-mail: anita.beenen@casema.nl.

Met vriendelijke groet,

Bestuur Oogvereniging Nederland, Regiogroep West-Overijssel/Veluwe

Anita Beenen

Standpunten Oogvereniging Wmo 2015 September 2014

Inleiding

De Oogvereniging spreekt namens haar leden en bestuur met verschillende partners, overheden en zorgorganisaties. Daarnaast zijn veel leden actief binnen Wmo-Raden, patiënten platforms en andere belangenbehartigingsorganisaties. Voor de zorg en ondersteuning in de gemeenten heeft de werkgroep Zorg en Ondersteuning Thuis (ZOT) standpunten geformuleerd waaraan beleid van gemeenten met betrekking tot de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo 2015) getoetst kan worden. Punten die voor mensen met een visuele beperking, oogaandoening of doofblindheid/beperkt in horen én zien belangrijk zijn en waar rekening mee gehouden dient te worden.

In overleg met leden van de Oogvereniging zijn door de werkgroep ZOT de volgende standpunten vastgesteld:

1. Het gaat om de mens; de zorgvrager staat voorop

Vaak is er naast de zorgvrager ook de mantelzorger waar rekening meegehouden dient te worden

2. Het is belangrijk dat er een sluitende zorgketen is en dat maatwerk geboden kan worden; met het accent op 'algemeen daar waar het kan, specifiek daar waar het moet'

Wij onderschrijven de gedachte dat zorg en ondersteuning dicht bij mensen georganiseerd moet worden. Vanuit het principe algemeen als het kan, zal een deel van de ondersteuning van onze achterban georganiseerd worden vanuit reguliere voorzieningen. Binnen de reguliere voorzieningen dient er aandacht te blijven voor de visuele beperking of doofblindheid.

Aandachtspunten zijn:

- De grens van zelfregie en belasting van het netwerk
- Mogelijke progressie van de oogaandoening en gehoorproblemen
- Eventuele bijkomende lichamelijke beperkingen en/of chronische aandoening

3. Persoongebonden Budget (PGB) moet behouden blijven, naast zorg in natura

4. Werk als gemeente aan een inclusieve samenleving; maak gebruik van 'design for all' en zorg dat openbare gebouwen en openbare ruimte toegankelijk, veilig en schoon zijn. Geen obstakels, goede geleidelijnen waar nodig, veilige oversteekplaatsen met verkeerslichten voorzien van rateltickers en zebrapaden.

- houd de richtlijnen aan voor een toegankelijke openbare ruimte
- houd de richtlijnen aan voor geleidelijnen
- houd de richtlijnen aan voor toegankelijke openbare gebouwen

5. Het is van essentieel belang dat gemeente, zorgverzekeraar en landelijke overheid nadenken over hun informatievoorziening. Denk verder dan alleen en informatiebrief. Maak informatie toegankelijk en zorg dat deze in begrijpelijke taal geschreven is en in verschillende leesvormen verspreid wordt.

- Extra aandacht is er nodig voor wijkinformatie; meeste gemeentes hebben papieren wijkfolders/wijkkrantjes
- Extra aandacht is er nodig voor toegankelijke websites en het digitale loket. Houd de webrichtlijnen aan van Keurmerk Drempelvrij.

6. Eenzaamheid en sociaal isolement dient voorkomen te worden.

7. Zorg, ondersteuning en participatie dienen integraal bekeken te worden.

Energiebalans en belasting is een belangrijke indicator voor de mate van kunnen meedoen. De kans op overbelasting is voor iemand die blind, slechtziend of doofblind is groot.

Tot Slot

- **Deze standpunten zijn opgesteld door de werkgroep Zorg en Ondersteuning Thuis (ZOT)**
- **Voor meer concrete uitwerking is naast deze standpunten ook een document met aandachtspunten: Wmo-ondersteuning voor (doof)blinden en slechtzienden**
- **Aandacht voor iedereen (AVI)**

In het programma 'Aandacht voor iedereen' krijgen Wmo-raden en lokale en regionale belangenorganisaties, maar ook cliëntenraden AWBZ en Wwb-clieutenraden informatie en advies van de landelijke patiënten-, gehandicapten- en ouderenorganisaties en de koepel van Wmo-raden. Zo kunnen zij een stevige gesprekspartner zijn voor gemeenten en zorg- en welzijnsaanbieders bij de transitie van de AWBZ-begeleiding naar de Wmo

<http://www.aandachtvooriechten.nl/>
http://www.aandachtvooriechten.nl/index.php?option=com_customproperties&task=tag&bind_to_section=5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12%2C13%2C14&tagId=31&Itemid=1

Wmo-ondersteuning voor (doof)blinden en slechtzienden

Welke ondersteuning vragen mensen die slechtziend, blind of doofblind zijn? En hoe kan de gemeente via de Wmo hierin voorzien? Een alles omvattend overzicht van aandachtspunten voor de gehele doelgroep (doof)blinden en slechtzienden is niet te geven. De mate waarin mensen extra begeleiding en/of zorg nodig hebben hangt namelijk af van veel factoren. Bijvoorbeeld de levensfase waarin mensen zich bevinden, of ze getrouwd zijn, en of wel of geen partner met een visuele beperking hebben. Toch zijn er zaken die gelden voor veel (doof)blinden en slechtzienden.

Om wie gaat het eigenlijk?

Er zijn in Nederland zo'n 300.000 tot 350.000 mensen met een visuele beperking. Die groep is heel divers: geen blinde is gelijk. Er zijn vele vormen van slechtziendheid en iedereen kan een oogziekte of auditieve beperking krijgen. Oogziekten en auditieve beperkingen maken nu eenmaal geen onderscheid tussen jong en oud, arm of rijk. Daarom komen (auditief)visuele beperkingen in verschillende mate en combinaties voor in alle lagen van de bevolking.

Zo is er een grote groep ouderen die naast de beperking, vaak ook andere kwalen heeft. En meer dan de helft van alle mensen met een verstandelijke beperking, heeft daarnaast ook een visuele beperking.

De groep kinderen met een visuele beperking is relatief klein, maar hun beperking is vaak groter en ingrijpender. Een visuele beperking maakt bijvoorbeeld het 'volgen' van een opleiding erg ingewikkeld.

Daarnaast komen er ook steeds meer visueel (auditief) beperkte moeders en vaders, en ook de groep alleenstaande maar zelfstandig wonende studerende of werkende mensen met een visuele beperking neemt toe

Aandachtspunten vanuit (doof)blinden en slechtzienden

Om te beginnen is het bij het denken over Wmo-ondersteuning belangrijk om te denken vanuit de mens en niet vanuit de beperking. Een mens kan aangesproken en uitgedaagd worden op zijn persoonlijkheid, eigen kracht en eigen regie. Iemand uitdagen op zijn of haar beperking is onmogelijk.

Zorg en /of begeleiding

Mensen met een visuele (en auditieve) beperking zijn vaak huiverig voor wisselende personen die de ondersteuning of begeleiding verzorgen vanuit de Wmo. Door de beperking speelt het aspect vertrouwen veel zwaarder dan bij ziende mensen. De afhankelijkheid van degene die ondersteunt wordt hierdoor groter. Dit speelt op uiteenlopende terreinen zoals bij de ondersteuning bij de administratie, bij persoonlijke verzorging, bij het pinnen, bij het doen van boodschappen, maar ook als er huishoudelijke hulp geboden wordt.

Dat vertrouwen is extra belangrijk als de ondersteuning door vrijwilligers wordt gegeven en niet door professionals. Immers er wordt verwacht dat steeds meer taken door vrijwilligers worden overgenomen. Doofblinden en slechtzienden zijn huiverig voor het inzetten van vrijwilligers, omdat dan de continuïteit van een dienst niet gewaarborgd is en omdat de privacy in het gedrang kan komen.

Veel mensen die een visuele beperking hebben, maken gebruik van een klein persoonsgebonden budget (pgb, minder dan 10 uur). Dit is voor hen voldoende om zelfredzaam te kunnen zijn. Ook weten ze zo zeker dat een vaste persoon de begeleiding biedt. In het kader van eigen regie is het wenselijk als mensen op deze manier regie kunnen houden.

Het inzetten van een regisseur kan helpen om te komen tot een betere aansluiting tussen leefdomeinen en hulpverleners. In de meest ideale situatie is dit de persoon zelf, als dit niet mogelijk is, dan kan het iemand uit het eigen netwerk zijn en pas als er niemand is vanuit het netwerk kan een professional deze rol op zich nemen.

Netwerk

Voorop staat dat hulpvragen het beste binnen het eigen netwerk opgelost kunnen worden. Maar vaak hebben mensen al voor deze oplossing gekozen. Het is dan de vraag in hoeverre het netwerk verder belast kan en wil worden. Zeker omdat oudere mensen met een visuele (en auditieve) beperking vaak een klein sociaal netwerk hebben, is het verbreden van het eigen netwerk een terugkerend aandachtspunt tijdens het keukentafelgesprek. Dat laat echter ook zien dat het bij oudere mensen niet vanzelfsprekend is dat een beroep op dat netwerk gedaan kan worden.

Informatie

Informatie maakt mensen minder kwetsbaar. Maar vaak hebben mensen met een visuele of auditief/visuele beperking een informatieachterstand ten opzichte van de rest van de bevolking. Weinig websites zijn makkelijk toegankelijk. Vaak kunnen hulpmiddelen, zoals spraaksoftware en braileregels, webteksten niet herkennen of lezen, en is navigeren zonder muis niet mogelijk.

De informatieverstrekker heeft weliswaar de zorgplicht om na te gaan of zijn informatie de doelgroep ook bereikt, maar dit wordt onvoldoende nageleefd. Zo zijn er wel richtlijnen voor toegankelijke websites, maar deze zijn helaas niet verplicht. En lang niet altijd wordt informatie via verschillende kanalen aangeboden: dus niet alleen via een website, maar ook telefonisch of aan mantelzorgers.

Participatie en vervoer

Veel mensen met een visuele (en auditieve) beperking zijn nu vooral actief in de eigen doelgroep. Het zou goed en mooi zijn, ook voor het vergroten van hun sociale netwerk, als meer mensen breder zouden participeren. Zo is zelf actief zijn als vrijwilliger in het kader van participatie en netwerkvergroting een belangrijk punt. Dit vraagt om goede algemene voorzieningen en waarschijnlijk extra menskracht en middelen, bijvoorbeeld bij het verdelen van taken, de aanschaf van hulpmiddelen, ondersteuning bij informatievoorziening, het regelen en uitvoeren van vervoer, en de extra begeleiding die soms nodig is.

Om te kunnen participeren is reizen belangrijk. Voor mensen met een beperking in zien (en horen) is zelfstandig reizen vaak lastiger en zeker niet alle mensen hebben dezelfde vervoersbehoefte.

Een extra probleem is de verschraving van het openbaar vervoer (OV) in veel gebieden. Ook de problemen met de OV-chipkaart zijn geen positieve stimulans om van het OV gebruik te

maken. Anderzijds, ook bij het speciale taxivervoer zijn er tal van belemmeringen. Er komen steeds minder reiskilometers beschikbaar, je kunt er niet op rekenen dat de taxi op tijd komt (als hij al komt) en regelmatig worden geleidehonden geweigerd.

Professionals

Ambtenaren, gemeenten, Wmo-raden en andere professionals hebben vaak geen goed beeld van de mogelijkheden en de behoeften van (doof)blinde en slechtzienden mensen. Daarom is goede informatievoorziening over deze groepen mensen een punt van aandacht. Alleen dan lukt het om per 1 januari 2015 te komen tot een goede aansluiting tussen de domeinen Wmo, Zvw en de Wlz, opvolger van de AWBZ. Immers, slechts als deze domeinen goed op elkaar aansluiten, kan de participatie van mensen met een visuele (en auditieve) beperking vergroot worden. Mensen met een visuele (en auditieve) beperking maken vaak buiten de Wmo ook gebruik van specialistische begeleiding en/of revalidatie via de revalidatie-instellingen, die wordt bekostigd via de ZVW. Daarnaast maken mensen die problemen hebben met zien (en horen) bijna altijd gebruik van hulpmiddelen die meestal bekostigd worden uit de ZVW. Welzijn van een individu, participeren en de benodigde voorzieningen hangen onlosmakelijk met elkaar samen.

Tot slot

Meedoen in de samenleving is niet voor iedereen hetzelfde. Participatie wordt door ieder mens anders ingevuld, dus ook door (doof)blinde en slechtzienden mensen. Hoe en hoeveel mensen willen participeren, blijft een individuele keuze. Participatie valt en staat met hoe gemeenten luisteren naar mensen met een visuele (en auditieve) beperking en hoe algemene voorzieningen en hun begeleiding wordt vorm gegeven.

De Oogvereniging is er voor iedereen met een visuele beperking, oogaandoening of doofblindheid.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de Ooglijn. Telefoon: 030 – 29 45 444 (bereikbaar maandag t/m donderdag van 10.00 tot 15.30 uur)

E-mail: ooглиn@oogvereniging.nl